

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 30 czerwca 2017 r.

Pozycja 127

POSTANOWIENIE z dnia 30 listopada 2016 r. Sygn. akt Ts 196/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Biernat,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Sp. z o.o. z siedzibą w T. w sprawie zgodności:

- 1) art. 394¹ § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.),
- 2) art. 394¹ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z:
art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 w zw. z art. 45 ust. 1 oraz w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 14 września 2016 r. (data nadania) Sp. z o.o. z siedzibą w T. (dalej: skarżąca) zakwestionowała zgodność z art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 w zw. z art. 45 ust. 1 oraz w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji: po pierwsze, art. 394¹ § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; dalej: kpc) w zakresie, w jakim przepis ten „uniemożliwia zaskarżenie postanowienia w przedmiocie odrzucenia skargi o wznowienie postępowania wydanego przez sąd drugiej instancji”; po drugie, art. 394¹ § 1 kpc w zakresie, w jakim przepis ten „uniemożliwia zaskarżenie postanowienia w przedmiocie odrzucenia zażalenia wydanego przez sąd drugiej instancji działającego w aspekcie funkcjonalnym jako sąd pierwszej instancji”.

Skarga konstytucyjna została wniesiona na tle następującego stanu faktycznego. Skarżąca wniosła skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w K. (dalej: Sąd Okręgowy w K.) w sprawie. Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z kwietnia 2015 r. odrzucił skargę o wznowienie postępowania. Skarżąca złożyła zażalenie na to postanowienie. Zostało ono odrzucone postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z czerwca 2015 r. Na to postanowienie skarżąca wniosła zażalenie, które skierowała do Sądu Apelacyjnego w K. Wniesiony środek Sąd Okręgowy w K. odrzucił postanowieniem z lipca 2015 r. Skarżąca złożyła zażalenie również na to postanowienie do Sądu Apelacyjnego

w K. Sąd Okręgowy w K. odrzucił je postanowieniem z sierpnia 2015 r., na które skarżąca ponownie wniosła zażalenie do Sądu Apelacyjnego w K. za pośrednictwem Sądu Okręgowego w K.

Postanowieniem z lutego 2016 r. Sąd Okręgowy w K. odrzucił to zażalenie. Również na to postanowienie skarżąca złożyła zażalenie, które zostało odrzucone przez Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z kwietnia 2016 r.

Skarżąca 10 maja 2016 r. złożyła do Sądu Rejonowego w T. wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej w związku z orzeczeniem Sądu Okręgowego w K. z kwietnia 2016 r. Postanowieniem z czerwca 2016 r. Referendarz Sądowy Sądu Rejonowego w T. ustanowił dla skarżącej radcę prawnego z urzędu. Pismem z czerwca 2016 r., doręczonym pełnomocnikowi skarżącej 6 lipca 2016 r., Okręgowa Izba Radców Prawnych w K. wyznaczyła dla niej pełnomocnika z urzędu.

Skarżąca twierdzi, że wydanie przez Sąd Okręgowy w K. postanowienia z kwietnia 2016 r. doprowadziło do naruszenia jej konstytucyjnych wolności i praw. Kwestionuje ona zgodność art. 394¹ § 1 i 2 kpc w zakresie, w jakim przepisy te uniemożliwiają w jej ocenie zaskarżenie postanowienia w przedmiocie odrzucenia skargi o wznowienie postępowania wydanego przez sąd drugiej instancji, z art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 w zw. z art. 45 ust. 1 oraz w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji. Jak podnosi w uzasadnieniu skargi, brak możliwości kontroli instancyjnej postanowienia o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania odwoławczego oraz kontroli instancyjnej postanowienia o odrzuceniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania godzi w prawo do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji i prawo do dwuinstancyjnego postępowania sądowego. Zdaniem skarżącej orzeczenie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania nie zostało wyłączone z katalogu orzeczeń podlegających gwarancjom wynikającym z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Jak podkreśla, sąd odwoławczy, który orzeka o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania, jest sądem orzekającym w tym zakresie po raz pierwszy, a „kwestia nazewnictwa instancji jest kwestią drugorzędną”. Brak możliwości zaskarżenia postanowienia o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania powoduje w konsekwencji – jak wskazuje – naruszenie prawa do rozpatrzenia sprawy przez niezależny i bezstronny sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Skarżąca utrzymuje także, że na gruncie zakwestionowanego uregulowania strona, która dochodziła swych praw przed sądem pierwszej i drugiej instancji, znajduje się w gorszej sytuacji niż ta, w której sprawie postępowanie zakończone zostało prawomocnym orzeczeniem pierwszoinstancyjnym.

Skarżąca niezależnie od podniesionych zarzutów negatywnie ocenia rozumienie przez Sąd Okręgowy w K. normy art. 406 kpc. Interpretacja przez ten sąd „odpowiedniego stosowania” przepisów o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji do postępowania wznowieniowego, o którym mowa w tym przepisie, doprowadziła w jej przekonaniu do uniemożliwienia zaskarżenia postanowienia o odrzuceniu skargi i postanowienia o odrzuceniu zażalenia, co godziło w prawo skarżącej do sądu.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 37 ust. 1 w związku z art. 50 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.1157; dalej: ustawa o TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał Konstytucyjny bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom, a także czy nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 40 ust. 1 ustawy o TK.

2. Skarżąca zaskarżyła art. 394¹ § 2 kpc w brzmieniu: „w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna, zażalenie przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji

kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 398¹, a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji” oraz art. 394¹ § 1 kpc w brzmieniu: „Zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną oraz na postanowienie sądu drugiej lub pierwszej instancji odrzucające skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia”.

2.1. Skarżąca kwestionuje konstytucyjność art. 394¹ § 1 i 2 kpc w zakresie, w jakim przepisy te w jej ocenie uniemożliwiają zaskarżenie postanowienia o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania wydane przez sąd drugiej instancji. Jak wynika z uzasadnienia skargi, regulacje te uniemożliwiają w przekonaniu skarżącej także zaskarżenie postanowienia o odrzuceniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania wydane przez sąd drugiej instancji. Argumentacja przedstawiona w badanej skardze zmierza do wykazania, że art. 394¹ § 1 i 2 kpc narusza prawo skarżącej do zaskarżenia orzeczeń wydanych w pierwszej instancji, zasadę dwuinstancyjności postępowania, a także prawo do sądu. Jak utrzymuje skarżąca, ukształtowanie niezgodnie z ustawą zasadniczą procedury zaskarżania postanowień w toku postępowania wznowieniowego różnicuje sytuację prawną podmiotów gospodarczych w zależności od etapu, na jakim zakończyło się postępowanie rozstrzygające o ich roszczeniach.

3. Trybunał przypomina, że zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo na zasadach określonych w ustawie wnieść skargę w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie których sąd lub organ administracji publicznej orzekły ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. W myśl zaś art. 47 ust. 1 ustawy o TK skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w terminie 3 miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

3.1. Z treści postawionych w skardze zarzutów wynika, że dotyczą one dwóch kwestii. Po pierwsze, skarżąca twierdzi, że zakwestionowane przepisy uniemożliwiają zaskarżenie postanowienia o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania wydane przez sąd drugiej instancji. Po drugie, stanowisko skarżącej wskazuje na to, że w jej przekonaniu zaskarżone regulacje powodują także niezaskarżalność postanowienia o odrzuceniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania wydane przez sąd wyższej instancji w rozumieniu art. 405 kpc.

3.2. Odnosząc się do pierwszego zarzutu, którego istotą jest teza o niemożności zaskarżenia postanowienia o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania wydane przez sąd drugiej instancji, Trybunał wskazuje, że rozstrzygnięciem kształtującym ostatecznie sytuację prawną skarżącej w tym zakresie było postanowienie Sądu Okręgowego w K. z czerwca 2015 r. o odrzuceniu zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego w K. z kwietnia 2015 r. o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania. Co do drugiego przedstawionego w skardze zarzutu, tj. kwestii zamknięcia drogi do zaskarżenia postanowienia o odrzuceniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania wydane przez sąd wyższej instancji w rozumieniu art. 405 kpc, to Trybunał uznaje, że ostatecznym orzeczeniem kształtującym w tym zakresie sytuację prawną skarżącej było postanowienie Sądu Okręgowego w K. z lipca 2015 r. W żadnym wypadku – co podkreśla Trybunał – ostatecznym orzeczeniem w sprawie skarżącej nie było postanowienie Sądu Okręgowego w K. z kwietnia 2016 r. Skarżąca nieprawidłowo zatem oznaczyła ostateczne orzeczenie, w związku z którym wystąpiła ze skargą konstytucyjną.

3.3. Trybunał zwraca uwagę, że w momencie wydania orzeczeń z 8 czerwca 2015 r. i 6 lipca 2015 r. nastąpiła konkretyzacja sytuacji prawnej skarżącej stanowiącej asumpt do postawienia przez nią zarzutów, tak że uzasadnione stało się przyjęcie tezy o wystąpieniu bezpośredniego i konkretnego naruszenia przysługującego jej prawa do zaskarżania orzeczeń, którego ochrony domaga się ona w trybie wniesionej skargi konstytucyjnej. Składanie przez skarżącą kolejnych zażaleń było zaś bezcelowe, nie mogły one bowiem doprowadzić do zmiany jej sytuacji prawnej (zob. postanowienie TK z 11 stycznia 2016 r., sprawa Ts 114/14, OTK ZU nr B/2016, poz. 23).

3.4. Konsekwencją nieprawidłowego zidentyfikowania ostatecznego orzeczenia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji było przekroczenie trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej określonego w art. 47 ust. 1 ustawy o TK. W zakresie pierwszej podnoszonej przez skarżącą kwestii rozpoczął on bowiem bieg od doręczenia jej postanowienia Sądu Okręgowego w K. z czerwca 2015 r., które nastąpiło 15 czerwca 2015 r. W zakresie drugiego zarzutu zaś, termin do wniesienia skargi rozpoczął swój bieg od doręczenia skarżącej postanowienia Sądu Okręgowego w K. z lipca 2015 r., co miało miejsce 13 lipca 2015 r. Skarżąca wniosła natomiast rozpatrywaną skargę konstytucyjną 14 września 2016 r. (data nadania), a zatem ze znacznym przekroczeniem tych terminów. Trybunał zauważa przy tym, że złożenie 10 maja 2016 r. wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi konstytucyjnej nie spowodowało zawieszenia biegu terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej w myśl art. 49 ust. 2 ustawy o TK, gdyż termin ten upłynął przed złożeniem tego wniosku.

3.5. Mając powyższe na uwadze, Trybunał stwierdza, że nieprawidłowe określenie ostatecznego orzeczenia i wniesienie skargi po terminie – zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 47 ust. 1 ustawy o TK – stanowi samoistną podstawę odmowy nadania rozpatrywanej skardze dalszego biegu w zakresie obu stawianych w zarzutów.

4. Niezależnie od wskazania powyższej samoistnej podstawy odmowy przekazania skargi do merytorycznego rozpoznania, należy zwrócić uwagę, że w wyroku z 12 stycznia 2010 r. w sprawie SK 2/09 (OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 1) Trybunał orzekł, że art. 394¹ § 2 kpc „w zakresie, w jakim nie przewiduje zażaleń do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania w sprawach, w których nie przysługuje skarga kasacyjna”, jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

4.1. W związku z powyższym Trybunał przypomina, że uprzednie rozpoznanie kwestii konstytucyjności określonego przepisu prawnego (normy prawnej) w kontekście tych samych zarzutów nie jest prawnie obojętne. Zasada *ne bis in idem* uzasadnia odmowę nadania skardze dalszego biegu, jeśli zaskarżone w niej przepisy, wzorce konstytucyjne i zarzuty są tożsame z tymi postawionymi w skardze wcześniej rozpoznanej merytorycznie przez Trybunał (zob. postanowienie TK z 15 czerwca 2016 r., sprawa Ts 63/16, OTK ZU nr B/2016, poz. 423).

4.2. Trybunał stwierdza, że między rozpatrywaną skargą (jej przedmiotem i sformułowanymi w niej zarzutami) a skargą, którą Trybunał rozpoznał w sprawie SK 2/09, zachodzi tożsamość przedmiotowa. W tej sytuacji ponowne rozpatrzenie konstytucyjności art. 394¹ § 2 kpc ze względu na brak prawa zaskarżenia postanowienia o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania wydane przez sąd drugiej instancji byłoby zbędne.

4.3. Ustalenie powyższej okoliczności przesądza o konieczności odmowy nadania dalszego biegu analizowanej skardze w zakresie badania zgodności art. 394¹ § 2 kpc z powołanymi wzorcami kontroli konstytucyjnej zgodnie z art. 40 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 50 ustawy o TK.

5. Trybunał postanawia odnieść się także do tej części niniejszej skargi, w której przedmiotem zaskarżenia skarżąca uczyniła art. 394¹ § 1 kpc. Trybunał wskazuje, że art. 394¹ § 1 kpc nie stanowił podstawy ostatecznych orzeczeń podjętych w niniejszej sprawie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji. Przepis ten dotyczy bowiem wyłącznie postanowień wydanych w procedurze zainicjowanej skargą kasacyjną oraz procedurze ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Istotne dla skarżącej postanowienia zapadły zaś w procedurze zainicjowanej skargą o wznowienie postępowania. Artykuł 394¹ § 1 kpc nie miał zatem wpływu na kształt ostatecznego rozstrzygnięcia o konstytucyjnych wolnościach i prawach skarżącej. Okoliczności tej nie zmienia, co zaznacza Trybunał, fakt wyszczególnienia tej normy w uzasadnieniu orzeczenia (zob. postanowienie z 9 października 2002 r., sprawa SK 13/02, OTK ZU nr 5/A/2002, poz. 73). Ustalenie, że art. 394¹ § 1 kpc nie determinował treści rozstrzygnięć wydanych w sprawie skarżącej, przesądza o niedopuszczalności nadania dalszego biegu rozpatrywanej skardze w tym zakresie.

6. Na marginesie Trybunał zauważa, że argumentacja skarżącej, w ramach której wykazuje ona nieprawidłowe postępowanie sądu w jej sprawie i błędne rozumienie przez ten sąd zastosowanego w niej art. 406 kpc, dowodzi, że badana skarga jest w tym zakresie skargą na stosowanie prawa. Zaznacza w związku z tym, że zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem konstytucyjnym Trybunał nie przeprowadza kontroli konstytucyjności stosowania prawa. Skarga konstytucyjna w polskim systemie prawnym jest bowiem zawsze „skargą na przepis”, a nie na jego konkretne, wadliwe zastosowanie, nawet jeśli prowadziłoby ono do niekonstytucyjnego skutku (zob. wyrok TK z 2 czerwca 2009 r., sprawa SK 31/08, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 83). Badanie zarzutów, które dotyczą interpretacji przepisów, subsumpcji, rozumowania przyjętego przez orzekające sądy itp., czyli sfery zastosowania przepisu, pozostaje poza kognicją Trybunału Konstytucyjnego, co nie daje podstaw do dokonania kontroli ich konstytucyjności zgodnie z treścią skargi.

7. W tym stanie rzeczy należało odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

POUCZENIE

Na podstawie art. 37 ust. 4 w związku z art. 50 ustawy o TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.